

בס"ד. שיחת יום ה' ב' בלק, י"ב תמוז, ה'תש"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, התחיל פעם את ההתוועדות בענין "פותחין בברכה" (שבזה מתחיל גם רבינו הזקן את אגרת הקודש שבתניא), באמרו, שפשוטו של ענין הוא — אמירת ברכה על לגימת המשקה בעת ההתוועדות, וסיים, שלכן מתחיל באמירת הברכה על המשקה.

ובהתוועדות נוספת² אמר, ש"פותחין בברכה" היינו שיש להתחיל עם ניגון, כי, ע"י ניגון מגיעים למעלה ובפנימיות יותר מאשר ע"י דיבור, והוסיף, שכאשר ישנה הקדמת הניגון אזי "לוקחים" לאח"ז גם את פנימיות הדיבור.

ב. ויש לבאר הכלל גדול וההוראה ד"פותחין בברכה":

איתא בגמרא במסכת ברכות³ "אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה. . שנאמר: לה' הארץ ומלואה", וע"י הברכה ניתנת לו רשות ליהנות מן העוה"ז — "והארץ נתן לבני אדם".⁴

והנה, אמירת הברכה היא לאו דוקא על אכילה ושתי', אלא על כל ההנאות שבעולם, דכיון ש"לה' הארץ ומלואה", הרי כל זמן שאינו מברך, אסור לו ליהנות מהם; ומ"מ, החיוב דאמירת ברכה הוא על דברים מסויימים-קבועים שעליהם מברכים ברכות הנהנין (כפי שנתפרטו בהלכות ברכות הנהנין), ועי"ז מוציאים י"ח את כל צרכי האדם, ועד להצורך המוכרח בכל רגע ורגע — נשימת אויר, כדאיתא במדרש⁵ "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מ"ט, כל' הנשמה תהלל יי-ה", אלא, שאילו היו צריכים לברך על כל נשימה, הי' זה דבר שאין לו הפסק, ולכן תיקנו חיוב אמירת ברכה רק על ענינים של קביעות, והם כוללים את כל צרכי האדם, כולל גם ענין הנשימה.

(3) לה, סע"א ואילך.

(4) תהלים כד, א.

(5) שם קטו, טז.

(6) ב"ר פי"ד, ט.

(7) תהלים קנ, ו.

(1) שיחת יב"ג תמוז תש"ה בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 111). וראה גם שיחת י"ב תמוז תשח"י סט"ז (תו"מ חכ"ג ע' 147).

(2) שיחת י"ט כסלו תש"ח בתחלתה (סה"ש תש"ח ע' 180).

ויש לומר, שזהו ע"ד שמצינו במצות סוכה:

ובהקדם השייכות של עניני עוה"ז לסוכה — ע"פ המבואר בספרי מוסר⁸ בפירוש מ"ש גבי יעקב "(ויבן לו בית) ולמקנהו עשה סוכות"⁹, ש"מקנהו" קאי על כל עניני עוה"ז שיהודי (שעיקרו היא הנשמה) מקבל מן הצד ומבחוץ באופן של קנין, שענינים אלו הם בבחינת "סוכות", דירת עראי, כי: הנשמה — שמקומה מעמדה ומצבה "תחת כסא הכבוד"¹⁰, ולמעלה יותר, כפי ש"עלו במחשבה"¹¹ — היא נצחית, שהיתה קיימת ריבוי זמן עד א"ס מקודם שירדה לעוה"ז, ותשאר בקיום נצחי לזמן בלתי-סופי גם לאחר היותה בעוה"ז במשך "שבעים שנה", "ואם בגבורות שמונים שנה"¹², "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"¹³, כך, שהזמן שנמצאים בעוה"ז וכל עניני עוה"ז, הם רק בבחינת עראי, "רגע קטן"¹⁴, "פרוזדור"¹⁵ בלבד.

אמנם, הענין ש"למקנהו עשה סוכות" צריך להיות באופן ד"תשבו כעין תדורו"¹⁶, היינו, שבמשך הזמן שהאדם נמצא בעוה"ז, מוטל עליו התפקיד לעשות מעניני עוה"ז "דירה"¹⁷ לו יתברך (להאדם העליון), והרי מובן שאין זה יכול להעשות בדרך עראי ובדרך ממילא [וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸, בעל השמחה: "בדרך ממילא איז ניטאָ"], אלא צריך להיות "יגעת" ואז "ומצאת"¹⁹, היינו, שענין זה צריך להעשות באופן של יגיעה והתיישבות.

והנה, "מצות ישיבה בסוכה שיהי' אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה כו"²⁰, ואעפ"כ, אמירת הברכה "לישב בסוכה" קשורה עם קביעת סעודה, וברכה זו "פוטרת את השינה וטיול בסוכה כל היום שאין צריך לברך עליהם"²¹.

וכמו"כ בנוגע לברכה על ההנאה מעניני עוה"ז — שאמירת

15) אבות פ"ד מט"ז.	8) ראה ספר חן טוב (ויניציאה שס"ה,
16) סוכה כח, ב. וש"נ.	פראג שע"ח), ונחל קדומים (להחיר"א) וישלח
17) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.	עה"פ. ועוד. וראה גם תו"מ ח"ח ע' 162.
ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.	וש"נ.
ובכ"מ.	9) וישלח לג, יז.
18) ראה סה"ש קץ הי"ש"ת ע' 57. תש"ב	10) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן
ע' 119.	בנצרו"ז לזח"א קיג, א.
19) מגילה ו, ריש ע"ב.	11) ב"ר פ"א, ד.
20) שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט ס"ד.	12) תהלים צ, יו"ד.
וש"נ.	13) בראשית ו, ג.
21) שם סי"ב. וש"נ.	14) ישע"י נד, ז.

הברכה בדיבור היא על ענינים של קביעות כו', ועי"ז מוציאים י"ח את כל צרכי האדם, כנ"ל.

ועפ"ז מובן ביאור הענין ד"פותחין בברכה" — שבכל ענין איזה שיהי' שיהודי מתחיל לעשות, עליו להתחיל בברכה להקב"ה, כי, ענין זה שייך להקב"ה ("לה' הארץ ומלואה"), וכדי שתהי' לו רשות להשתמש בו ("והארץ נתן לבני אדם"), צריך לברך להקב"ה.

וזוהו גם הביאור על הפתיחה בניגון — כיון שזוהי הכנה והכשרה לקבל את פנימיות הדיבור, שבזה נכללת גם פנימיות הברכה.

ג. אך עדיין אין זה ביאור על השמחה שבדבר:

נהוג בהתועדות שמתחילים (לא רק בניגון סתם, אלא) בניגון (וענין) של שמחה. ולכאורה, קודם שישנו ענין של דברי תורה, שעז"נ²² "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ועד"ז עניני שמחה כיו"ב — נשאלת השאלה: לשמחה²³ מה זו עושה?

ויובן ע"פ מ"ש רבינו הזקן באגה"ק²⁴: "שמעתי מרבותי [וידוע דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵ בשם חסידים הזקנים, שקאי על המגיד והבעש"ט] כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול משכינתא דשריא עלייהו עד שהי' מתבטל ממציאותרו לגמרי".

ובהקדמה:

ישנו הענין ש"מלא כל הארץ כבודו"²⁶, "את השמים ואת הארץ אני מלא"²⁷, ו"לית אתר פנוי מיני"²⁸ — שענין זה ישנו תמיד, הן במעמד עשרה מישראל והן ביחיד, ואפילו במדבר שמם.

וזוהי דרגת האלקות שיכולים להבין ע"י השגה והתבוננות, שכן, גם במדבר שמם מובן ש"לעולם ה' דברך נצב בשמים"²⁹, ולולי דבר ה' שמהוה ומקיים ומחי' את המדבר שמם, הי' מתבטל ממציאותרו³⁰, וכיון שהקב"ה מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד (כמבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה³¹), וכמו"כ הוא ודיבורו אחד — הרי "לית אתר פנוי מיני".

(22) תהלים יט, ט. וראה תענית ל, סע"א. (27) ירמי' כג, כד.
 (23) ע"פ קהלת ב, ב. (28) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב, ב). הובא בתניא שעהייה"א פ"ז.
 (24) סכ"ג (קלו, ב). (29) תהלים קיט, פט.
 (25) סה"ש תש"ד ריש ע' 98. תש"ה ס"ע (30) ראה שעהייה"א שם פ"א. 74. ע' 74.
 (26) ישע"י ו, ג. (31) שם פ"ח.

אמנם, ענין זה יכול להיות באופן שאינו שייך לנבראים, שאינם מרגישים זאת כו'.

אך ישנו הענין ד"אכל בי עשרה שכינתא שריא"³² — שאע"פ שהענין ד"שריא" הוא בבחי' מקיף³³, הרי זה באופן ששייך לנבראים, ועד שאלו שיש להם עינים בהירות ("קלאַרע אויגן"), יכולים לראות ולהרגיש זאת, כמו שמלאכים רואים ומרגישים!

ויתירה מזה — שהענין ד"שכינתא שריא" אינו רק כמו המקיף ד"את השמים ואת הארץ אני מלא", שהמלאכים יכולים לעמוד בזה, אלא זוהי השראת השכינה באופן של גילוי, וגילוי השכינה הוא באופן גדול כל כך עד שאפילו מלאך שהוא רוחני אינו יכול לסבול גילוי זה, שלכן, "אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד .. הי' מתבטל ממציאותו לגמרי"!

ומדייק רבינו הזקן שהמדובר הוא אודות "מעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה":

השראת השכינה באופן של גילוי כו' אינה מצד זה שעוסקים בענין שממשיך גילוי אלקות,

— כמו באמירת דבר שבקדושה שצריך להיות בעשרה מישראל (גדולים, לאחרי י"ג שנה), כמארז"ל³⁴ "כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה .. אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל"³⁵, וכתוב התם הבלדו מתוך העדה הזאת³⁶, מה להלן עשרה אף כאן עשרה" —

אלא, עצם המציאות שישנם עשרה מישראל שעומדים ביחד, הרי זה מספיק כבר שיהי' גילוי השכינה באופן נעלה ביותר שאפילו מלאך אינו יכול לסבלו, עד כדי כך, שנכלה ("ער גייט אויס") ומתבטל ממציאותו.

ועז"נ³⁷ "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו" — שיש לנו בירושה מעלה גדולה כזו, שאפילו כשאין אנו מדברים בדברי תורה, וכמו"כ אין עוסקים במצוות, אלא רק מתאספים ביחד, אזי ממשיכים גילוי שכינה באופן גדול ביותר, למעלה גם מדרגת האלקות שמהוה הנבראים שב"עלמא דאתכסייא", שזוהי מציאותם של מלאכים לגבי הנבראים שבעוה"ז.

(35) אמור כב, לב.

(36) קרח טז, כא.

(37) נוסח התפלה — לפני תפלת השחר.

(32) סנהדרין לט, א.

(33) ראה תניא ספ"א. סה"ש תש"ד ע'

.29

(34) ברכות כא, ב. וש"נ.

וזוהו גם ביאור על השמחה שבמעמד עשרה מישראל ביחד — שהרי אין לך שמחה גדולה מזה שממשיכים אלקות בגלוי.

ד. ומלבד השמחה שבאסיפת עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה — ניתוסף עוד יותר באסיפת עשרה מישראל ביחד בקשר לענין של הצלת התורה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר האריך פעם³⁸ (וכפי שיתבאר לקמן (סט"ו ואילך)) אודות השמחה די"ב תמוז — שאין זו שמחת התורה, וגם לא שמחת בני תורה סתם, אלא שמחה מהצלת התורה. וכיון שהתורה ובני תורה הם עיקר המציאות של כל העולם כולו, הרי מובן, שהשמחה היא ביתר שאת וביתר עוז.

ו"הימים האלה נזכרים ונעשים"³⁹, שכאשר הם "נזכרים" אזי הם "נעשים", שחוזרים ונמשכים כל ההמשכות וההשפעות שהיו בפעם הראשונה, "בימים ההם בזמן הזה", כך, שנמשכת ומתגלה שמחה גדולה לפי ערך השמחה שהיתה בפעם הראשונה כשארע הנס.

ונמצא, שיש כאן לא רק פתיחה בברכה סתם, ניגון סתם, ושמחה סתם, ועד לשמחה שבמעמד עשרה מישראל ביחד שאז "שכינתא שריא", אלא שמחה ביתר שאת וביתר עוז הקשורה עם הצלת התורה.

וכאמור, ניתן לנו הכח, שבכל שנה ושנה, לתקופת השנה, "הימים האלה נזכרים ונעשים", והכוונה בזה — כפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו⁴⁰ — להמשיך זאת לאח"ז בכל השנה בהתעוררות על עניני תורה ומצוות, ביחד עם הפנימיות שבהם, שזוהו"ע תורת החסידות, עם הדרכותי' והנהגותי'.

* * *

ה. ע"פ האמור לעיל במעלת מעמד עשרה מישראל, יש לבאר ענין שלכאורה אין לו הבנה — בנוגע להדין דפרהסיא:

מצינו כמה ענינים בתורה שבהם ישנו תנאי שהדבר צריך להיות בפרהסיא, ברבים — בשלשה, בחמשה או בשבעה (כמו קידוש החודש⁴¹,

שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

40) לחגיגה הראשונה — י"ב תמוז תפר"ח (אג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ).

41) ריש סנהדרין. שם יר"ד, ב.

38) שיחת י"ב תמוז תש"ד בתחלתה (סה"ש תש"ד ע' 153 ואילך). וראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד בתחלתה (תו"מ חכ"ו ע' 97 ואילך).

39) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון

חליצה⁴², וכיו"ב), ועד לעשרה, אבל אין חילוקים יותר מעשרה, והיינו, שהגדר דפּהרסיא בעשרה או בריבוא הוא בשה.

ולכאורה אינו מובן: הרי מובן מאליו שכל שירבה מספר האנשים שבמעמד, תגדל יותר הפרהסיא שבדבר, וא"כ, היו צריכים להיות חילוקי דינים גם ביותר מעשרה?

ושאלה זו מתחזקת יותר — שהרי מצינו בעניני ברכות שיש חילוק בין עשרה ויותר מעשרה:

בנוגע לברכת המזון — סובר ר' יוסי הגלילי ש"לפי רוב הקהל הם מברכים, שנאמר⁴³ במקהלות ברכו אלקים גו"⁴⁴, והיינו, שיש חילוק בנוסח הברכה בין עשרה למאה ואלף וריבוא.

וגם לפי ההלכה — כדעת רבנן — שאין חילוק יותר מעשרה, "אחד עשרה ואחד עשרה ריבוא"⁴⁴ — הרי יש ברכה מיוחדת שמברכים במעמד ששים ריבוא מישראל, כמארז"ל⁴⁵ "הרואה אוכלוסי ישראל (חיל גדול של ששים ריבוא), אומר ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהם דומים זה לזה", והיינו, שבשביל זה לא מספיק עשרה מישראל, אלא יש צורך בששים ריבוא דוקא, תכלית השלימות במספר בני"⁴⁶.

ו. ויובן ע"פ דברי רבינו הזקן הנ"ל, "כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד . . תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול משכינתא דשריא עלייהו עד שהי' מתבטל ממציאותרו לגמרי":

כיון שעשרה מישראל ממשיכים גילוי אלקות שלמעלה מחיות הנבראים שבעלמא דאתכסייא, שהם המלאכים (שאינם יכולים לסבול זאת) — הרי מעצמו מובן, שיש בכחם להמשיך גילוי אלקות באופן המספיק כדי למלא את כל העולם הזה, עלמא דאתגלייא, שיאיר בו אלקות בגלוי ("שכינתא שריא"), כך, שלכל-הפחות מלאך רואה את הגילוי שבדבר.

ולכן, בנוגע לענין שצריך להיות בפרהסיא, בפרסום בעולם — אזי מספיק עשרה מישראל, "עדה", כיון שהם כוללים ויכולים לשאת את כל העולם כולו.

ומה שמצינו ענינים שבהם יש עילוי ביותר מעשרה — אין זה

(45) שם נח, א (ובפרש"י).

(42) יבמות קא, א-ב.

(46) ראה תניא פל"ז (מח, א). סה"מ

(43) תהלים סח, כז.

תרע"ח ע' שיב ואילך.

(44) ברכות מט, ב (במשנה).

בנוגע למילוי העולם (לכבוש עוד חלק בעולם כו'), שלזה מספיק עשרה מישראל כנ"ל, אלא כדי שבעולם גופא תומשך קדושה נוספת ונעלית יותר — שזהו ענין הברכה, שלכן לדעת ר' יוסי הגלילי יש חילוק בנוסח ברכת המזון בין עשרה למאה ואלף וריבוא, ולכל הדעות מברכים ברוך חכם הרזים על ששים ריבוא מישראל דוקא.

וזהו גם מה שמצינו במדרש⁴⁷ בנוגע למתן תורה ש"אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם א' לא היתה השכינה נגלית עליהן" (ח"ו) — כי, כאשר מדובר אודות גילוי השכינה (לא בנוגע לעניני העולם, אלא) בנוגע לתורה, ועד לרזין שבתורה, הרי זה קשור עם הגילוי ד"חכם הרזים", ובשביל זה יש צורך בששים ריבוא דוקא.

וכמו"כ בנוגע ללימוד התורה והפצת התורה, שיש עליו מיוחד בתלמוד תורה דברים, שמצד זה אין לצאת י"ח בלימוד התורה בעשרה, כאשר לימוד התורה יכול להיות "ברוב עם הדרת מלך"⁴⁸.

אבל בנוגע לעניני העולם — שזהו הענין דפרהסיא, שצריך להתפרסם בכל העולם כולו — אזי השלימות היא עשרה מישראל, שהם כוללים את כל העולם כולו⁴⁹.

ז. ומזה מובן שיש ב' קצוות בדבר:

מחד גיסא — גדלה ביותר מעלת "מעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם עוסקים בדברי תורה", וכיון שכן, הרי צריכים להזהר ביותר וביותר מעניני דברים בטלים וכיו"ב, ולהתנהג באופן ההנהגה המתאים למעמד ומצב של התגלות המלך כו' (ככל פרטי הענינים שמבאר רבינו הזקן בהמשך האגה"ק⁵⁰);

ולאידך גיסא — גדלה עוד יותר מעלת "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה"⁵¹, "עסק התורה והמצוות בעשרה דוקא" (כמבואר באגה"ק הנ"ל), ובפרט כאשר יכולים לעשות זאת "ברוב עם", שע"ז נמשך "הדרת מלך", ועד להמשכה ד"חכם הרזים" — שזהו גילוי נעלה יותר מאשר הגילוי שמצדו מתבטל המלאך ממציאותו!

והענין בזה:

למרות גודל העילוי שבמעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם

אלול שנה זו (אג"ק ח"ט ע' תלח): "תוכן המדובר כאן בעת ההתועדות כו'".
50) ראה גם אגה"ק סכ"ד.
51) אבות פ"ג מ"ו.

47) דב"ר פ"ז, ת. מכילתא יתרו יט, יא.
48) משלי יד, כח. וראה גם מג"א או"ח סתרפ"ז סק"ב"ג. סתר"צ סקכ"ג"ה.
49) לשלימות הענין — ראה מכתב כ"ב

מדברים בדברי תורה, שגם אז "שכינתא שריא" בגילוי — הרי ע"י העסק בתומ"צ ניתוסף ענין שלא בערך כלל, עד כדי כך, שבשביל זה הי' כללות הענין ד"וירד ה' על הר סיני"⁵², ביטול כל הגזירות⁵³ וביטול כל המחיצות כו', כדי שיוכל להיות גם הענין דתורה ומצוות.

ומזה מובן, שהמעמד ומצב של עשרה מישראל שאינם מדברים בדברי תורה אינו בערך כלל לגבי מעמדם ומצבם בשעה שמדברים בדברי תורה או עוסקים במצוות ועניני קדושה בכלל, וכמבואר בתניא⁵⁴ ש"חייבו רז"ל לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה, אף אם הוא בור ועם הארץ . . מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו", והיינו, שבשעה שיהודי מקיים מצוה נעשה חד עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, מצוה המצוות, ומובן האין ערוך שבין עצמות ומהות (שנמשך ע"י קיום התומ"צ) לדרגת הגילוי אלקות שיכול להיות בעולם (שנמשך במעמד עשרה מישראל אף שאינם מדברים בדברי תורה).

ומזה מובן גם עד כמה צריכים להתייגע ולהשתדל שיתוסף עוד יהודי ועוד יהודי שיגיע אליו "דבר ה' זו הלכה"⁵⁵, משנה (הלכה) ברורה, יחד עם פנימיות הדבר שזוהי פנימיות התורה — כיון שע"ז ניתוספת עוד מציאות בעולם שהיא חד עם עצמות ומהות א"ס ב"ה.

ח. וזהו הביאור בהנהגת רבותינו נשיאינו, שגם כאשר היו כבר הרבה יותר מעשרה מישראל שנתפרסמו ביניהם המעיינות דפנימיות התורה, נגלה דתורה וכו' וכו' — לא הסתפקו בכך, אלא המשיכו ומסרו את עצמם ("זיי האָבן זיך געלייגט") בכל הכחות ובכל היגיעה וההשתדלות, עד כדי מסירת נפש, שהתורה תגיע לעוד יהודי, עוד יהודי ועוד יהודי:

לכאורה, מאי האי?! — הרי ישנו כבר הענין דפרהסיא, והענין דלימוד התורה ברבים, "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה", ובכל עניני קדושה, וא"כ, מהו הצורך במסירת נפש כדי שיתוסף עוד יהודי, עוד יהודי ועוד יהודי, כאשר גם בלאה"כ ישנו כבר כיבוש העולם?

אך הענין הוא — כאמור לעיל — שהמשכת האלקות שיכולה להיות נמשכת בעולם אינה בערך כלל לגבי האחדות עם עצמות ומהות,

(54) פמ"ד.

(55) שבת קלח, ב.

(52) יתרו יט, כ.

(53) ראה שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא

טו. ועוד.

ובהתאם לה"אין ערוך" שבזה צריכה להיות היגיעה וההשתדלות שיתוסף עוד יהודי לומד תורה ועושה מצוה, שע"ז נעשה חד עם עצמות ומהות.

וזהו גם הקשר עם ענין המסירת נפש דוקא,

— כפי שהיתה עבודתו של בעל השמחה, שבכל עניניו עבד עבודתו באופן של מסירת נפש, וכפי שסיפר⁵⁶ אודות הפתגם שאמר לו אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, כשמסר לו את העבודה בעסקנות הכלל, שזהו ענין של "עקידה" הקשור עם מסירת נפש —

כי, כדי שיומשך בעולם עצמות ומהות, הרי להיותו למעלה מכל ההגבלות, יש צורך בה"בלי גבול" של האדם למטה, שזוהי העבודה ד"בכל מאדך"⁵⁷, מאד שלך⁵⁸, דהיינו ענין המסירת נפש.

והנהגה זו של הנשיאים, שפירסמוה ולימדוה שילכו בה, מהוה נתינת כח שיוכלו לעשות לכל-הפחות מעין ושמץ מנהו.

וע"ד המבואר בתניא⁵⁹ בנוגע למשה רבינו, ש"אף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף ממדרגת .. רעיא מהימנא, מ"מ, הרי אפס קצהו ושמץ מנהו .. מאיר לכללות ישראל", כיון ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה, כי הוא משבעה רועים .. ונקרא רעיא מהימנא"⁶⁰, הרועה דכל ישראל.

וכמו"כ בנוגע לאתפשטותי' דמשה שבכל דרא⁶¹, ועד לנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה — שהמשיך ונתן כח שיוכלו למלא הוראתו שתהי' העבודה באופן של הנחת עצמותו, "אזועקלייגן זיך אָן אַ זייט", שזהו פנימיות הענין דמסירת נפש — מסירת הרצון, ולהשתדל שיתוסף עוד יהודי לומד תורה ועוד יהודי מקיים מצוות, שע"ז ניתוספת עוד מציאות שנעשית חד עם עצמות ומהות,

והרי זהו מילוי רצון העליון — שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹⁷.

* * *

ט. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, סיפר פעם (ג"כ בהתוועדות

58) ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

59) פמ"ד.

60) שם פמ"ב.

61) תקו"ת תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

56) שיחת יביג תמוז תש"ה ס"ד (סה"ש

תש"ה ע' 111 ואילך). וראה גם שיחת י"ב

תמוז תש"י ס"ו ואילך (תו"מ חכ"ג ע' 138

ואילך).

57) ואתחנן ו, ה.

של י"ב תמוז⁶⁶) אודות י"ב תמוז תרנ"ה (שחל ביום חמישי, כבקיעות שנה זו):

כיון שהי' זה בתקופת הקיץ, הי' אביו, כ"ק אדנ"ע, יחד עם בני ביתו בנאות דשא ("דאָטשע", כפי שנקרא כאן "קאָנטרי"), סמוך לליובאוויטש, והסדר הי' שבכל יום שני בשבוע הי' כ"ק אדנ"ע נוסע לליובאוויטש, לקבל אנשים, ולעשות את כל הענינים שרצה לעשות בליובאוויטש. וכך הי' הסדר גם ביום שני בשבוע שלפני י"ב תמוז שחל ביום חמישי.

ביום רביעי, י"א תמוז, קרא כ"ק אדנ"ע את בנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל השמחה, ואמר לו, שמחר לפנות בוקר יטבול בנהר, ואח"כ יסעו לליובאוויטש, מבלי לומר לו טעם הדבר.

כ"ק מו"ח אדמו"ר השכים לפנות בוקר, טבל בנהר, והתפלל, ואח"כ נסעו לליובאוויטש — נסיעה שארכה כמה זמן, כך, שבשעה שמונה או תשע הגיעו לליובאוויטש.

— קודם שהגיעו לעיריה אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר לאביו, שכיון שבאים לליובאוויטש בפתאומיות, עלולה הסבתא (אמו של כ"ק אדנ"ע) להבהל, ומן הראוי הי' להודיע לה תחילה שבאים שלא ביום המיועד. והשיב לו כ"ק אדנ"ע, שהיא יודעת, ולא תיבהל.

בבואם לליובאוויטש, נכנס כ"ק אדנ"ע אל אמו, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשאר בחדר שלפנ"ז. ובצאתם, ליוותה הרבנית את בנה כ"ק אדנ"ע בפנים מאירות ובברכות לבביות, וכ"ק אדנ"ע אמר לבנו, בעל השמחה, שעכשיו יסע עמו לאוהל.

בבואם לאוהל, פתח כ"ק אדנ"ע את דלת האוהל, ופתח גם את ארון הקודש (בביהמ"ד הסמוך לאוהל), ואמר:

הנני מביא היום את בני לעקידה. בענין העקידה יש עוקד ונעקד. אברהם אבינו ע"ה עקד את יצחק בנו כדי שלא יהי' בו פסול ח"ו [והכוונה בזה למ"ש במדרש⁶² "בשעה שביקש אברהם לעקוד יצחק בנו, אמר לו, אבא, בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי . . ושמא תפסל השחיטה . . אלא כפתני יפה יפה"]. כמו"כ ברצוני שהעקידה תהי' כפי הרצוי.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר — היו דמעות זולגות מעיניו של אביו, ופרץ בבכי, וגם הוא (כ"ק מו"ח אדמו"ר), שלא ידע במה המדובר, בכח עמו ("עס האָט זיך אים אויך געוויינט").

אח"כ למד כ"ק אדנ"ע — בפני ארון הקודש פתוח — חצי פרק מאגה"ק⁶³ ד"ה חגרה בעוז מתני', ופנה אל בנו, ואמר:
 בפניהם של אבותי הקדושים (דהיינו האוהל שבו טמונים הצמח צדק ואדמו"ר מהר"ש) הנני כורת ברית עמך.
 מהיום הנני מוסר לך את העבודה בעסקנות הכלל בענינים גשמיים ובענינים רוחניים.

והוסיף ואמר אודות המאמר חגרה בעוז מתני': ראשית העבודה מתחילה ממתנים, ואח"כ באים שכל ומדות. מתנים צריכים חגורה, ומהי החגורה — עוז, ומהו עוז — מסירת נפש, ומהי מסירת נפש — כך ולא אחרת ("אָזוי און ניט אַנדערש").

ומאז התחילה העסקנות והעבודה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, תחת הנהלת אביו, בהדגישו, הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים, ולאחרי ההקדמה שזהו ענין של "עקידה", שלכן צריך על זה "כריתת ברית", שמעמידה את הדבר במעמד ומצב שהוא ההיפך דשכל, טעם ודעת.

י. ולכאורה אינו מובן: לשם מה סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר כל זה — איך שהכניסו אותו בעבודה של עסקנות הכלל, מה נוגע לידע את כל הפרטים כיצד נעשה הדבר?

ומזה מוכח, שכדי לידע מהו תוכנה של העבודה, וכיצד צריכה העבודה להתבצע ע"י השליח — צריכים לידע כיצד היתה ההכנה אל הכניסה לעבודה, שכן, הכנה לענין צריכה להיות בהתאם אל הענין, ותנאי ואופני העבודה צריכים להשתקף בתנאי ואופני ההכנה לעבודה, ולולי שיודעים כיצד היתה ההכנה, ה' מקום לחשוב שיכולים לבצע את העבודה גם באופן אחר.

יא. והענין בזה:

תוכנה של העבודה היא — עסקנות הכלל בענינים גשמיים ובענינים רוחניים (כדברי כ"ק אדנ"ע), שהנקודה שלהם היא הענין, והפצת היהדות עד להפצת פנימיות התורה, שזהו"ע הפצת המעיינות, ושתהי' ההפצה באופן שיגיע עד לחוצה.

אמנם, כאשר לא יודעים באיזה אופן היתה ההכנה וההקדמה

לעבודה זו, יכולים לעסוק בכל ענינים אלו, אבל, באופן כזה שלא יהי "כפי הרצויו" (כלשון כ"ק אדנ"ע), וכדי שהעבודה תהי "כפי הרצויו", צריכים לידע באיזה אופן היו ההכנות לעבודה זו, ועי"ז יודעים באיזה אופן צריכה להתבצע העבודה ע"י השליח.

יב. ובהקדם הביאור בדיוק הלשון "כפי הרצויו", דהיינו כפי הרצון — שמקשרים זה עם ענין הרצון דוקא:

ידוע החילוק שבין רצון לשכל⁶⁴ — שבענין השכל, גם כאשר חסר פרט מסויים, הרי זה עדיין ענין של שכל, משא"כ ברצון, אם ישנו איזה פרט שלא כפי הרצון, אזי אין זה כלל באופן ד"אמרתי ונעשה רצוני"⁶⁵. בהרצון גופא יכול להיות גם ענין של הידור ועד מהדרין מן המהדרין, אבל בהכרח שיהיו כל הפרטים, ורק אז ישנו מציאות הרצון, וכאשר חסר איזה פרט, לא נתקיים הרצון כלל.

לכאורה, כיון שהעבודה היא עבודה שכלית, ע"פ שכל והבנה והשגה — כפי שדרש כ"ק מו"ח אדמו"ר והדגיש כמ"פ שענין הפצת התורה והמצוות והפצת המעיינות צריך להיות באופן של סדר מסודר, להתבונן בהחושים והכשרונות ותכונות הנפש של האדם שמדברים עמו וצריכים להשפיע עליו, כך, שנוגע כאן ענין השכל, הבנה והשגה — א"כ, מה נוגע ענין הרצון?

אך הענין הוא, שאימתי יכול השכל, הבנה והשגה, לפעול את העבודה — כאשר היסוד לזה הוא הרצון.

יג. ועל זה מורה ומסביר כ"ק אדנ"ע, שההכנה לעבודה קשורה עם ענין של "עקידה", "כריתת ברית" ו"מסירת נפש", "כך ולא אחרת". ואין נפק"מ במה כרוך הדבר; יתכן שהדבר כרוך בעלות כסף, כחות, זמן, ועד למס"נ בפועל, אבל, היות שיש אצלו הנחה פשוטה שלא יכול להיות אחרת, אזי אין נפק"מ באיזה היזק או הפסד כרוך הדבר, כיון שידוע שלא יכול להיות אחרת!

וכפי שמצינו אצל אברהם אבינו:

תורת החסידות מדגישה כמ"פ⁶⁶ את הענין המיוחד במס"נ של

64) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שני, ב. ח. ועוד.
 לקו"ד ח"ד תשע, ב. וראה גם תו"מ חכ"ג ע' 66) ראה שיחת י"ב תמוז תש"ב (סה"ש 42. וש"נ.
 תש"ב ע' 154). תש"ד ס"ט (סה"ש תש"ד ע' 156). וראה גם תו"מ ח"ה ע' 122. וש"נ.
 65) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. פינחס כח, 156). וראה גם תו"מ ח"ה ע' 122. וש"נ.

אברהם אבינו — שלא חיפש מסירת נפש, אלא ידע שתפקידו לפרסם אלקות בעולם, ואי אפשר להיות אחרת ("אזוי און ניט אַנדערש"), ובמילא, גם אם הדבר כרוך בנסיון דאור כשדים שהשליכוהו לכבשן האש, ועד"ז בשאר הנסיונות, עד לנסיון האחרון, נסיון העקידה, "קח נא את בנך את יחידך גו"⁶⁷ — לא איכפת לו!

אלא, שאין זה באופן שמחפשים נסיונות. — לא זו היתה עבודתו של אברהם אבינו, ולא בזה הי' מונח; ענינו הוא לפרסם אלקות בעולם, באופן שאי אפשר להיות אחרת.

ובאופן כזה — כאשר נגשים לעבודה עם ההכנה המתאימה כהוראת הרביים — אזי ממלאים את העבודה "כפי הרצוי".

יד. וכאשר יוצאים לעבודה לאחרי ההכנה וההקדמה באופן של עקידה, "כך ולא אחרת", כהוראת כ"ק אדנ"ע, אזי מתגלה שכל הקשיים שהיו אין בהם ממש — כשם שהי' בנסיון העקידה: "אמרתי לך .. העלהו, אסקתי אחתי"⁶⁸, ואח"כ נתקיים "הרבה ארבה את זרעך"⁶⁹ ("וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק"⁷⁰), ועד שלאח"ז זכו לברכת יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ"⁷¹, הן כפשוטו בגשמיות, והן ברוחניות, כדאיתא במדרש⁷² "מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה וכו'".

ועד"ז בנוגע לכל ההולכים בעקבותיו באופן האמור,

— שהרי "זרעו בחיים"⁷³, וכאשר הולכים לפי הדרכותיו והנהגותיו ועוסקים בהענינים שמסר נפשו עליהם, נמשכים בזה כל עניניו, ועד שהוא עצמו נמשך בזה (ע"ד מארז"⁷⁴ "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו כו"), כיון שהם ענינים שבהם הכניס את כל עצמותו — שמצליחים בעבודה למלא את התפקיד שהטילו בהפצת היהדות ועד להפצת המעיינות שיגיע גם לחוצה,

וענין זה נעשה באופן ד"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ", הן בגשמיות והן ברוחניות — בהתאם לכך שהעבודה היא "עסקנות הכלל בענינים גשמיים ובענינים רוחניים" — באופן ד"הרחב

71 תולדות כו, כח.

72 ב"ר פס"ו, ג.

73 תענית ה, ב.

74 יבמות צו, רע"א.

67 וירא כב, ב.

68 פרש"י שם, יב.

69 שם, יז.

70 יהושע כד, ג.

פיך ואמלאהו⁷⁵, הן בנוגע להרחבה בהבנה והשגה בתורה, כדאיתא בגמרא⁷⁶ "בדברי תורה כתיב", והן כפירוש רש"י ומפרשי התנ"ך⁷⁷ ב"כל תאוות לבך", מלמעלה מעלה עד למטה מטה, שזוכים להרחבה ב"טל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש", בבני חיי ומזוני ריחי.

* * *

טו. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, דיבר בהתוועדות³⁸ גם בנוגע לענין של הצלת התורה — ובהקדמה:

ישנו ענין שמחת התורה, שזמנו בימי השנה הוא בהיו"ט דשמחת-תורה, שענינו הוא — כפשוטו — שאז התורה היא בשמחה; וישנו גם ענין שמחת בני תורה, שזמנו בימי השנה הוא חג השבועות, "זמן מתן תורתנו", שאז רק ניתנה התורה, ומ"מ ישנה השמחה של בני תורה.

— האמת היא שאי אפשר לחלק בין שני ענינים הנ"ל, שהרי אורייתא וישראל כולא חד⁷⁸.

ובפרט ע"פ המבואר בחסידות וקבלה גם בנוגע לשרשם, ששניהם מושרשים בעצמות ומהות א"ס ב"ה; החילוק הוא רק ש"מחשבתן של ישראל קדמה"¹¹, אבל שניהם (ישראל ותורה) נמצאים שם.

ולכן, ענין התורה אינו יכול להיות ללא ישראל, שהרי ענינה של התורה הוא שבה נאמר "צו את בני ישראל, דבר אל בני ישראל" (כדאיתא במדרש¹¹); ועד"ז לא יכולה להיות מציאותם של ישראל ללא תורה, שהיא "חיינו ואורך ימינו"⁷⁹, כדאיתא בגמרא במסכת ברכות⁸⁰ המשל מדגים, "מה דגים שבים כיון שעולים ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה כו".

אבל אעפ"כ, כשמדובר אודות ההמשכה בזמן, אזי ישנו החילוק מהו העיקר: בחג השבועות העיקר הם בני תורה, ובשמחת תורה העיקר הוא התורה עצמה.

וממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששני ענינים אלו באים לאחרי העבודה וההכנה שלפנ"ז: השמחה של בני תורה באה לאחרי ההכנה של

75) תהלים פא, יא. וראה לקמן ס"כ ערבית, ע"פ לשון הכתוב ס"פ נצבים. 76) ברכות נ, א. 77) ראה לקמן ס"ב. וש"נ. 78) ראה זח"ג עג, א. 79) נוסח ברכת "אהבת עולם" בתפלת 80) סא, ב. וראה ע"ז ג, סע"ב. חולין קכו, א.

ספירת העומר, והשמחה של תורה באה לאחרי ההכנה של עבודת ימי אלול ותשרי, ימים נוראים, חג הסוכות עד שמע"צ, שלאח"ז בא שמח"ת. ונוסף לזה ישנה השמחה מענין של הצלת התורה — כאשר היתה גזירה על כל המציאות של תומ"צ ובנ"י, ובטלה הגזירה, שאז אין זה ענין של שמחת התורה או שמחת בני תורה, אלא שמחה על הצלת התורה.

טז. וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהחילוק שביניהם הוא ע"ד החילוק שבין ממלא וסובב.

ובאותיות פשוטות:

ישנו ענין של עבודה הקשורה עם כחות פנימיים, שענין זה הוא במדידה והגבלה, ולכן הרי זה מגיע עד למקום מסויים, ושם נעצר ואינו ממשיך יותר, כיון שזהו יותר מכחותיו ("זיינע כחות טראָגן ניט מער"). ובכללות — הרי זו העבודה שמצד ממלא, עבודה ע"פ טעם ודעת.

ובאופן כזה היא שמחת התורה ובני תורה — שהרי התורה ענינה הבנה והשגה, ובהבנה והשגה יש חילוקים בין מופלא שבסנהדרין לעם הארץ גמור, מתכלית העילוי עד לתכלית הפשטות והירידה; ומצד החילוקים שבתורה משתקפים חילוקים אלו גם אצל בני תורה.

אמנם, כאשר ישנה גזירה על כללות ענין התורה ועל כללות הענין דבני תורה, אזי מצד הגזירה נעשית השתוות כל הדרגות — שזהו מצד העצם שישנו בתורה ואצל בני תורה, והרי העצם ישנו בכל אחד ואחד, שלכן "כל אחד ואחד מישראל" ("בין עבד ובין שפחה") חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב" (כדאיתא בתנא דבי אליהו⁸¹), וכיון שהעצם הוא ללא מדידות והגבלות, הרי זה יכול לחדור בכל הענינים שהם במדידות והגבלות. ובכללות — הרי זה העבודה שמצד סובב.

יז. וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לפועל — כדרכו לבאר בכל ענין הנפק"מ בעבודה בפועל — שצריך להיות לימוד התורה ללא פשוטות: ענין של פשרה אינו באופן שמבטלים את הדבר כולו ח"ו, כי אם, שלפי תנאי המקום והזמן והאישים וכל הענינים הצדדיים, צריך הדבר להיות באופן כך, אע"פ שבזמן שביהמ"ק הי' קיים או במעמד הר סיני הי' זה באופן אחר.

הוא אמנם סבור ומסכים שזהו דבר של קיימא שישנו גם עתה, להיותו ענין נצחי, אבל הוא עושה פשרה לפי תנאי המקום והזמן, והיינו, שאין זה באופן ש"כך ולא אחרת" ("אזוי און ניט אַנדערש"), כמדובר לעיל (ס"ט), אלא הדבר נעשה קצת אחרת ("אָ ביסעלע אַנדערש"). ובכן, מצד הענין של ממלא, ענין השכל, טעם ודעת, מדידה והגבלה — יש מקום לשקו"ט בזה;

אבל כאשר מדובר אודות ענין של הצלת התורה — לאחרי שהיתה גזירה על העצם, ובמילא גם ההצלה קשורה ומגעת בהעצם — הרי זה ע"ד המבואר בתניא⁸² ש"אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה'", שזהו מצד התגלות עצם הנשמה (כפי שה"עצם" יכול להתגלות), ובאופן שמצד גילוי העצם הרי זה חודר בכל כחות הנפש וגם בג' הלבושים — "למסור נפשו אפילו שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד, כגון להשתחוות לעבודה זרה, אף שאינו מאמין בה כלל בלבד, וכן שלא לדבר תועה ח"ו . . אף שאין פיו ולבו שוין כו'", דהיינו, ללא פשרות כלל.

וזהו מה שנתגלה ונתחדש ע"י ענין של הצלת התורה — גילוי העצם, שפועל וחודר עד לדיבור ומעשה, שגם שם יתבטלו כל הפשרות.

יח. ובנוגע לעניננו ועבודתינו:

כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, אומר, שצריך להיות לימוד התורה ללא פשרות,

— וכיון שלימוד התורה הוא לימוד המביא לידי מעשה (כפסק הגמרא⁸³), הרי מובן שגם המעשה הוא ללא פשרות —

הרי זה סימן שעתה הגיע הזמן שיכולים ליישם זאת בפועל; כיון שדורשים זאת, בודאי יכולים לקיים זאת, כידוע הכלל ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁸⁴, ו"אינו מבקש כו' אלא לפי כחן"⁸⁵.

דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר הנ"ל הם בבחינת כרוח קא אתי מלמעלה, מנשיא הדור, שידעו, שעתה הוא הזמן שיכולים להביא את עניני התומ"צ כפי שהם — כל תרי"ג המצוות וכל חלקי התורה — ללא פשרות, בכל מקום, גם ב"חוצה",

(82) פי"ח-יט.

(84) ע"ז ג, סע"א.

(83) קידושין מ, ב. וש"נ.

(85) תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

אלא שצריכים לעשות זאת בדרכי התורה — בדרכי נועם ובדרכי שלום⁸⁶, ואז יתקבלו הדברים בסבר פנים יפות, אפילו אצל אל ששלעת-עתה, מאיזה טעם שיהי', אינם מוכנים שיתקבלו הדברים אצלם בשלשת הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה — שהרי גם אצלם ישנה "אוזן שומעת", וגם כאשר לכתחילה הרי זה באופן של שמיעה ("הערן") בלבד, הנה במשך הזמן יהי' זה גם באופן של "דערהערן"⁸⁷.
והענין בזה:

פעולת התורה היא כמו פעולת האש, כמ"ש⁸⁸ "הלא כה דברי כאש", שסוכ"ס חודרת בכל מקום שמגעת ועד שמשנה את מציאות הדבר, וכמו בכלי חרס, שע"ז שמחזירו לכבשן נעשה בריאה חדשה וכלי חדשה⁸⁹.
ודוגמתו בעבודת איש ישראל — שהוא בדוגמת כלי חרס, שהרי "אדם יסודו מעפר"⁹⁰, וענינו הוא שנברא כדי להיות כלי לאלקות — שכאשר מחזירים אותו לכבשן האש, שהו"ע התורה, "הלא כה דברי כאש", ובפרט כאשר אומרים זאת בדברים היוצאים מן הלב, דברי אש, הרי זה פועל גם בכלי השומע⁹¹, כך, שמוקדם יותר או מאוחר יותר, אבל סוכ"ס עושים ממנו כלי חדשה, וכדין כלי חרס, שאפילו כלי טמא ומאוס, הנה ע"י חזרתו לכבשן מתבטלת הטומאה ומתבטל המיאוס, ונעשה כלי חדש לגמרי.

ואז יכולים ליתן בו שמן — רזין דרזין דאורייתא⁹², יחד עם נגלה תורה — ולעשות ממנו "נר" שיאיר "על פתח ביתו מבחוק"⁹³, ועד שתהי' "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁹⁴.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אימתי קא אתי מר"].

* * *

יט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כי מראש צורים אראנו גו'.

* * *

90) נוסח הפיוט "ונתנה תוקף" בתפלת ימים הנוראים.	86) ראה משלי ג, יז. רמב"ם הלי' חנוכה בטופן.
91) ראה ספר הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.	87) ראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ט ס"ד (סה"ש תרצ"ט ע' 343). וש"נ.
92) ראה אמ"ב שער הק"ש ספג"ג ואילך.	88) ירמי' כג, כט. וראה ברכות כב, א.
93) שבת כא, ב.	89) ראה תוד"ה התורה — פסחים ל, ב.
94) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הלי' מלכים בסופן.	תוד"ה אלא — זבחים צו, א.

כ. המדובר לעיל (בהמאמר⁹⁵) בענין "הרחב פיך ואמלאהו"⁷⁵, הוא "ראשי פרקים" מהמבואר ברשימות הצמח-צדק לתהלים קאפיטל פ"א⁹⁶. ובהקדמה⁹⁷:

כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, פירסם⁹⁸ תקנת הקדמונים לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו, ולדוגמא: מי שנעשה בר-מצוה יאמר בכל יום קאפיטל י"ד, כיון שזוהי שנת הי"ד שלו. ועד"ז מידי שנה בשנה — הקאפיטל המתאים למספר השנים.

ובהתאם לכך, הנה במלאות פ' שנה (שנת הגבורות) ללידת בעל השמחה — מתחיל אצלו הסדר דאמירת קאפיטל פ"א בתהלים.

וכמדובר פעם בארוכה⁹⁹, שאע"פ שבנגלה יש שקו"ט אם שייך ענין הזמן אצל הנשמה לאחרי שעלתה מן הגוף, "יש בגר בקבר או אין בגר בקבר"¹⁰⁰, מ"מ, הרי מצינו בשו"ע¹⁰¹ שאפילו לאחרי עליית הנשמה מן הגוף יש ענין של כפרה, וישנם זמנים קבועים לכפרה זו — בעת הזכרת נשמות שאז נודרים לצדקה כו', ועי"ז נפעלת עלי' בהנשמה, ונמצא, שע"י מעשה התחתונים מתקשרת הנשמה עם גדרי הזמן למטה.

כלומר: אפילו להשיטה שאצל הנשמה מצד עצמה לא שייך כללות ענין הזמן, ועאכו"כ שלא שייך ענין הזמן כפי מהלך השנים למטה — הרי בכחם של התחתונים, ע"י פעולותיהם בתומ"צ ובפרט בענין הצדקה, לפעול כפרה למתים בימים מסוגלים, ועי"ז — לפעול עלי' מידי שנה בשנה.

וענין זה הוא לאו דוקא אצל אלו שצריכים כפרה על ענין הפכי — שהרי גם צדיקים, צדיק הדור, מזכירים נשמותיהם ונודרים לצדקה כו'. ואף שידוע פתגם כ"ק אדנ"ע¹⁰² (אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) שענין זה נוגע יותר אלינו, מ"מ, אין ענין יוצא מידי פשוטו, שענין זה פועל גם עלי' בנשמת הצדיק.

ועאכו"כ בנוגע לנשמה כללית, שכל זמן ש"זרעו בחיים" אזי "אף הוא בחיים"⁷³ — הרי מובן, שכאשר זרעו עוסק בעניני תומ"צ הקשורים

תשט"ו בתחלתה (תו"מ ח"ד ע' 162). וש"נ. (100) כתובות לט, א. וראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד סכ"ה (תו"מ חכ"ו ע' 115). וש"נ. (101) שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"א ס"ד. וש"נ. (102) ראה לקו"ד ח"א מ, א ואילך.

95) בסופו (לעיל ע' 183 ואילך).
96) יהל אור ע' רצד ואילך.
97) ראה גם שיחת ש"פ תו"ב, י"ב תמוז דאשתקד ס"ז (תו"מ חכ"ו ע' 72). וש"נ.
98) סה"ש תש"ד ע' 162. אג"ק שלו ח"י ע' נג.
99) ראה גם שיחת ש"פ תו"ב, י"ב תמוז

עם זמן, הרי זה פועל גם עלי' אצל "הוא בחיים", מידי פעולה בפעולה מידי שנה בשנה.

ומזה מובן גם בנדו"ד, שע"י קיום התקנה הנ"ל למטה, הרי היא מתקיימת גם למעלה, ומתחיל הסדר של אמירת קאָפּיטל פ"א.

וזהו גם מה שמצינו ברשימה של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰³, בעל השמחה, שרשם כאשר מלאו פ' שנה לאביו (לאחרי הסתלקותו), שראה בחלום חזיון שאביו אומר מאמר חסידות על פסוק בקאָפּיטל פ"א בתהלים, שאז מתחיל זמן אמירתו. ומזה מובן שכן הוא גם בנדו"ד.

כא. בקאָפּיטל הנ"ל מדובר גם אודות עבודת האדם ומה שנותנים לו על זה מלמעלה — שזהו מ"ש⁷⁵ "הרחב פיך ואמלאהו".

ואיתא בגמרא במסכת ברכות⁷⁶: "בשאלה שאני" (שהשואל שואל כעני על פתח שאינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה — פרש"י), ופריך, "בשאלה נמי הכתיב הרחב פיך ואמלאהו", ומשני, "הוא בדברי תורה כתיב" (משא"כ בשאלת צרכי האדם).

ומביא הצ"צ⁹⁶: "וכ' מהרש"א וסמ"ך לי' אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים⁷⁵, שאל תחשוב שלא אוכל למלא כל שאלתך, הרי אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים, אשר ראית שם היכולת בידי למלא כל משאלותיך בדברי תורה",

ומבאר: "ויש לפרש כל שאלתך ע"ד שביקש דוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך¹⁰⁴. . . שיאיר הקב"ה עינינו בסודות המצות. . . ועז"א שלא לחשוב שלא אוכל למלא כו', הרי אנכי כו', פי¹⁰⁵ כי במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה¹⁰⁶, והעלם על כנפי נשרים¹⁰⁷, עד שבחמשים יום זכו לקבל התורה פנים בפנים¹⁰⁸, כמ"כ לא יפלא ממני למלא שאלתך בדברי תורה".

ומוסיף לדייק במ"ש "ואמלאהו", ש"יש להעיר ממ"ש¹⁰⁹ ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר כו'".

בדוגמת היציאה ממצרים משעבוד לחירות?
ועל זה מבאר ככפנים.
106 (106) זו"ח ר"פ יתרו.
107 (107) יתרו יט, ד.
108 (108) ואתחנן ה, ד.
109 (109) משלי כד, ד.

103) ראה רשימתו שנעתקה בתו"מ ח"ב ע' 207 הערה 18. וראה גם שיחת י"ב תמוז תשי"ז סמ"א (תו"מ ח"כ ריש ע' 141). וש"נ.
104) תהלים קיט, יח.
105) דלכאורה, מצד הענין דיצי"מ צריך להיות "הרחב פיך ואמלאהו" בענינים נשמיים,

כב. וצריך להבין:

ענין התפלה הוא — בקשת צרכיו של האדם, אלא שהסדר הוא ש"לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל"¹¹⁰, "ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו"¹¹¹.

ועד כדי כך, שגם להדעות שהתפלה שלש פעמים ביום היא מדרבנן, ואילו מן התורה מספיק רק פעם אחת ביום, ואפילו להדעות שכללות ענין התפלה הוא מדרבנן¹¹² — הרי הכל מודים שכאשר יהודי מרגיש שיש לו איזה חסרון, אזי ישנה מצות-עשה מן התורה לבקש זאת מהקב"ה. וכיון שכן, הרי כאשר יהודי מרגיש שחסר לו הרבה, "מרובים צרכי עמך"¹¹³,

— הסיבה לכך היא אמנם מפני ש"דעתם קצרה"¹¹³, אבל, כיון שלעת עתה נמצא במעמד ומצב ש"דעתם קצרה", הרי נרגש אצלו ש"מרובים צרכי עמך" —

אזי ישנה מצות עשה מן התורה שיתפלל לפני ה' ויבקש ממנו שימלא את כל צרכיו.

וא"כ, איך אפשר לומר שמ"ש "הרחב פיך ואמלאהו" — "בדברי תורה כתיב", ולא בנוגע לצרכים גשמיים!?

זאת ועוד:

בירושלמי מסכת תענית¹¹⁴ איתא: "רשב"ל אמר אם סדרתה תפילה לא תהא מיצר פיך (לא תתפלל תפלה קצרה ("אָ שמאַלע און אַ פאַרקוועטשטע")), אלא הרחב פיך (לשאל כל צרכך בביאור יפה) ואמלאהו".

וכן הוא במפרשי התנ"ך: בפירוש רש"י — "הרחב פיך לשאל ממני כל תאוות לבך, ואמלאהו, ככל אשר תשאל אמלא"; בפירוש הראב"ע — "שתבקש בפיך כל רצונך ומשאל לבך, ואמלאהו"; ובפירוש הספורנו: "הרחב פיך, העמק שאלה או הגבה למעלה, ואמלאהו, מבלעדי שתצטרך להשתחוות לזולתו להשיג חפצך".

ובתפלת נעילה, ע"פ ברכות כט, ב. וראה תו"א וישלח כו, רע"ג. המשך מים רבים תרלו בתחלתו.

(114) פ"ג ה"ו (ובפ"י קה"ע).

(110) ברכות לב, סע"א.

(111) שם לד, א.

(112) ראה תו"מ חכ"ז ע' 49. וש"נ.

(113) פיוט בסליחות לערב ראש השנה

ולכאורה, הרי זה בסתירה לדברי הגמרא במסכת ברכות, ש"הרחב פיך ואמלאהו" בדברי תורה כתיב, משא"כ בשאלת צרכי האדם, ש"שואל כעני על פתח שאינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה"?!

[ולהעיר, שהצ"צ ברשימותיו לתהלים מביא ב' הענינים: בתחילה מביא את דברי הגמרא "ההוא בדברי תורה כתיב", ואח"כ¹¹⁵ (בקטע בפני עצמו) מביא את מאמר ריש לקיש בירושלמי "אם סדרתה תפילה לא תהא מיצר פיך אלא הרחב פיך" (לשאול כל צרכך בביאור יפה)].

כג. והביאור בזה¹¹⁶:

כאשר יהודי מרגיש חסרון באופן ש"מרובים צרכי עמך" — גם אם הסיבה לכך היא מפני ש"דעתם קצרה" — הרי בודאי שחלה עליו מצות עשה מן התורה שלא יבקש צרכיו ממישהו אחר, ועאכו"כ ומכ"ש שלא יחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹¹⁷, כך שיכול להשיג את צרכיו בעצמו, אלא עליו לדעת ש"ה' אלקיך.. הוא הנותן לך כח לעשות חיל"¹¹⁸, כך, שהמקום היחידי להשיג את צרכיו הוא — אצל הקב"ה, ולכן, עליו לגשת ולבקש כל צרכיו מהקב"ה;

אבל, מובן וגם פשוט, שאין "ציווי" שיהי' האדם במצב ד"דעתם קצרה", ובמילא ידמה בעיניו ש"מרובים צרכי עמך", בבחינת "מרכה נכסים"¹¹⁹ — אלא אדרבה:

סדר העולם כפי שצריך להיות ע"פ מדות טובות וישרות הוא — "שהשואל שואל כעני על פתח", שהרי ידע איניש מעמדו ומצבו שאין בידו זכיות שבשבילם יוכל לדרוש צרכיו "בזרוע"¹²⁰, אלא צריך לבקש מהקב"ה בתורת צדקה וחסד חנם, ולכן, "אינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה", ומה שיתנו לו — צריך להיות "שמח בחלקו"¹²¹.

ולכן:

מ"ש בפסוק "הרחב פיך (ואמלאהו)" — שזהו ענין של ציווי — אי אפשר לפרש שקאי על דברים גשמיים, כי, ציווי זה שייך רק אצל מי שדעתו קצרה וצרכיו מרובים, שהוא אכן מצווה להרחיב פיו בשאלת

(117) עקב ח, יז.

(118) שם, יח.

(119) אבות פ"ב מ"ז.

(120) ראה ברכות יז, ריש ע"ב ובפרש"י.

(121) אבות רפ"ד.

(115) ע' רצו.

(116) עוד ביאור בזה — ראה מכתב י"א

ניסן תשמ"ב בהערה, ושיחת י"ג ניסן תשמ"ב

סי"ג (התועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1183, וע'

1262).

ריבוי צרכיו, אבל מי שדעתו אינה קצרה, והוא שמח בחלקו — כיצד אפשר לצוות עליו ("ווי קומט צו אים") "הרחב פיך"?!?

וזהו שאיתא בגמרא — שמבארת כיצד צריך להיות סדר ההנהגה ע"פ תורה — "ההוא ("הרחב פיך") בדברי תורה כתיב", שזהו ציווי ששייך לכל אחד מישראל שצריך להרחיב פיו בדברי תורה, והקב"ה מבטיחו למלא כל משאלותיו בדברי תורה, וכמארז"ל¹¹⁹ "יגעת ומצאת", היינו, שכיון שהתייגע כפי יכלתו, אזי נותן לו הקב"ה באופן של מציאה, שלא לפי ערך היגיעה¹²².

כד. ועל זה מוסיף ריש לקיש, "אם סדרתה תפילה לא תהא מיצר פיך, אלא הרחב פיך ואמלאהו":

בענין "סדרתה תפילה" — כותב הצ"צ¹¹⁵: "יש לפרש ע"ד חסידים הראשונים היו שוהין בתפלתן" ("שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת")¹²³, היינו, שעבודת התפלה היא כדבעי למהוי, באופן ד"דע לפני מי אתה עומד"¹²⁴, ולאחרי ההכנה הראוי' ע"פ עשרת התנאים שנימנו בדברי הפוסקים¹²⁵.

וכאשר התפלה היא באופן כזה ("סדרתה תפילה") — אזי ישנו ציווי "לא תהא מיצר פיך אלא הרחב פיך" (לשאול כל צרכך בביאור יפה).

והביאור בזה:

יש מי שנמצא עדיין באמצע העבודה — "כעני על פתח שאינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה", ומבקש רק "דבר מועט כדי חיים"¹²⁶, כיון שכללות עבודתו היא באופן של פרישה כו'.

אבל כאשר עבודתו היא בדרגא נעלית יותר, אזי "לא תהא מיצר פיך אלא הרחב פיך" גם בנוגע לדברים גשמיים — כי, צרכיו הגשמיים אינם ענין בפני עצמו, כיון שעבודתו היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו"¹²⁷, היינו, שכל עניניו הם בשביל שיוכל להיות "דעהו", שעושה מהם כלי לאלקות, ועי"ז עושה לו ית' דירה בתחתונים¹⁷, ולכן צריך לבקש שיהיו כל עניניו באופן של הידור ומובחר, "הרחב פיך" — כדי שהענין ד"דעהו" יוכל להיות בהרחבה יתירה.

(122) ראה גם תו"מ חכ"ז ע' 148. וש"נ. בשל"ה עניני תפלה בתחלתו (רנ, א ואילך).

(123) ברכות רפ"ה (במשנה). שם לב, ב. (126) פרש"י ברכות שם (ג, א).

(124) ראה שם כח, ב. (127) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות

(125) ראה ספר דרך חיים ע' סו. הובא ספ"ג.

וזהו גם תוכן מארז"ל¹²⁸ "שלשה מרחיבין דעתו של אדם אלו הן דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים" — וכיון שאין מארז"ל יוצא מידי פשוטו, הרי הכוונה היא לדירה נאה וכלים נאים כפשוטם — כי, בהיותו "אדם" כדבעי, ע"ש "אדמה לעליון"¹²⁹, הרי כל עניני עוה"ז לא נבראו אלא בשבילו, כדברי הגמרא במסכת ברכות¹³⁰ "כי זה כל האדם"¹³¹. כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה", ולכן, אסור לו לוותר על זה, כי אם, "הרחב פיך", שיהיו אצלו כל הענינים באופן של הרחבה.

וזהו גם מ"ש בירושלמי¹³² "עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל" — דלכאורה, היתכן להיות "בעל תאוה" עד כדי כך שכל מה שענינו רואה מוכרח הוא לאכול, ואם לאו, הרי זו עבירה שעתיד ליתן עלי' את הדין!?! — כי, כאשר הוא "אדם" כדבעי, אזי אכילתו היא ע"ד אכילת קרבנות ואכילת שבת ויו"ט, שהאכילה עצמה היא ענין של מצוה¹³³.

וזהו גם מה שמצינו אצל הנשיאים הנהגה באופן של הרחבה¹³⁴, ועד לאופן ההנהגה של מלך ש"ביפיו תחזינה עיניך"¹³⁵, ו"גדלהו משל אחיו"¹³⁶ (נוסף לכך שאפילו "נתמנה אדם פרנס על הציבור אסור בעשיית מלאכה כו"¹³⁷) — כי, להיותו "מלך" (כולל ולכל לראש) על עצמו, אזי הנהגתו בעניני העולם היא באופן שכל דבר שרואה בעולם אינו באקראי בעלמא (כפי שמבאר ומסביר הבעש"ט¹³⁸), אלא בודאי שייך אליו, וצריך לעשות ממנו כלי לאלקות כו'.

וזהו שאומר ריש לקיש "אם סדרתה תפילה לא תהא מיצר פיך, אלא הרחב פיך ואמלאהו" — שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב ד"סדרתה תפילה", אזי כל הבקשות שמבקש בי"ב ברכות אמצעיות, גם בנוגע לדברים גשמיים, צריכים להיות באופן ד"הרחב פיך" כפשוטו, ואז — "ואמלאהו".

כה. ובנוגע לפועל:

(128) ברכות נז, ב.	(135) ישע"י לג, יז. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.
(129) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.	(136) יומא יח, א. וש"נ.
(130) ו, סע"ב.	(137) קידושין ע, א. רמב"ם הל' סנהדרין פכ"ה ה"ד.
(131) קהלת יב, יג.	(138) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט
(132) סוף קידושין.	(138) ראה גם תו"מ ח"ז ריש ע' 19.
(133) ראה גם תו"מ ח"ז ריש ע' 19.	(134) ראה גם לעיל ס"ע 147. וש"נ.
(134) ראה גם לעיל ס"ע 147. וש"נ.	

ישנם כאלה שהם במצב של "מרבח דאגה"¹¹⁹ — אף שאינם במצב של "מרבח נכסים" ... — כיון שצרכים לצאת י"ח בכך שישאלו מהקב"ה "דבר מועט" (כדי שלא להיות בהסוג ש"דעתם קצרה" שלכן "מרובים צרכי עמך"), ומתהלכים מבולבלים מזה שאין בידם עוד כך וכך דולרים עבור צרכים גשמיים.

ועל זה באה ההוראה ממ"ש בקאפיטל תהלים — "הרחב פיך ואמלאהו":

לכל לראש — עליהם להתנהג ע"פ הוראת הגמרא במסכת ברכות ש"ההוא בדברי תורה כתיב", וכביאור הצ"צ שבזה נכלל גם הענין ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", פנימיות התורה,

— ומובן שאין זה ענין שנעשה מעצמו ומאליו, היינו, שישכב לישון, ולפתע פתאום יהי "משכיל" ו"עובד", משיג ומחדש, אלא, יש צורך בענין של יגיעה, ונוסף ליגיעה צריך להיות גם ענין התפלה, ובאופן שהתפלה תחדור בו ("ס'זאָל אים דערנעמען") ותפעל אצלו הגילוי ד"נפלאות מתורתך" —

ואז נותנת לו התורה ציווי וכח לסדר את תפלתו ועניניו באופן שלא יהי "כעני על פתח שאינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה", אלא כדברי ריש לקיש: "לא תהא מיצר פיך, אלא הרחב פיך", "לשאול כל צרכך", ובאופן ש"מרובים צרכי עמך" כפי שהוא לאמיתו של דבר — כדי לעשות מכל דבר כלי לאלקות,

והקב"ה מבטיח: "ואמלאהו" — שימלא כל משאלות לבבו בהרחבה, בבני חיי ומזוני רויחי, "מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש"¹²⁰, וכל הברכות, עד אין קץ, עד ביאת משיח צדקנו.

[ניגנו "והריקותי לכם ברכה", ולאחרי שסיימו פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א להר"ב אַלטהויז וביקשו שינגן הניגון "והריקותי לכם ברכה", בנוסח שלימד אביו הרה"ח ר' פיניע (פינחס) אַלטהויז בחג השבועות השתא].

* * *

כו. בנוגע לדברי המדרש¹³⁹ על הפסוק¹⁴⁰ "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", "משל למלך שהי מבקש לבנות מדינה .. והיו המים

140) פרשתנו (בלק) כג, ט.

139) שמו"ר פט"ו, ז.

עולים .. ולא היו מניחים לעשות את היסוד .. עד שבא במקום אחד ומצא שם צור גדול, אמר, כאן אני קובע את המדינה" — הרי כיון שמספרים זאת לבני-אדם למטה, "אדם" ע"ש אדמה לעליון¹²⁹, משמע, שכך צריך להיות גם בעבודתם.

והענין בזה — נתבאר לעיל בהמאמר¹⁴¹:

ענין ה"מים (ש)עולים .. ולא היו מניחים לעשות את היסוד" — הרי זה כפי שמבאר רבינו בתורה אור¹⁴² בפירושו הכתוב¹⁴³ "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", ש"מים רבים" קאי על הטרדות כו' שמצד עניני הגוף ועוה"ז, ואעפ"כ, "לא יוכלו לכבות את האהבה" של הקב"ה לבני"י ושל בני"י להקב"ה.

ו"צור גדול" — הרי זה ע"ד מ"ש "כי מראש צורים אראנו", דקאי על ה"אהבה המסותרת" ש"נכלל בה גם דחילו"¹⁴⁴, שהו"ע התוקף שלמעלה מטעם ודעת, וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה: "אזוי און ניט אַנדערש" (כנ"ל ס"ט),

— לאח"ז יש להמשיך זאת בסדרי העולם, בעבודה מסודרת ע"פ טו"ד, שזהו הענין ד"מגבעות אשורנו", אבל, כל זה צריך להיות מיוסד על "צור גדול", שזהו התוקף שלמעלה מטו"ד —

ובאופן כזה יכולים לבנות מדינה שלימה עבור מלך מלכי המלכים הקב"ה.

כז. ומזה מובן (גם ע"פ טו"ד), שבשביל תועלת העבודה, צריך להיות בכל מקום "צור גדול" — כפי שרואים בפועל, שכדי לפעול בעיר ובסביבה, יש צורך שתהי' אחיזה ב"מקום מרכזי", שכולם יודעים שאליו ניתן לפנות ולשאול ולקבל הוראות, עזר וסיוע וכל הצרכים הדרושים לעבודה דהפצת המעיינות חוצה.

ולכן, בשנים האחרונות השתדל כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, לשלוח שלוחים בכמה מקומות, אשר, עם היותם יחידים, הנה ע"פ דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה שאמר בשנה האחרונה בחיים חיותו בעלמא דינ¹⁴⁵ (שאז הוא ה"סך-הכל" של כל עמלו אשר עמל במשך ימי חייו)

145) כנראה הכוונה לשיחת אחש"פ תש"ט (סה"ש תש"ט ע' 321 ואילך): "יעדער יחיד איז אַ רביס", עיי"ש בארוכה (המו"ל).

141) פ"ב ואילך (לעיל ע' 173 ואילך).

142) ר"פ נח.

143) שה"ש ח, ז.

144) תניא רפי"ח. רפכ"ה.

— יהי' כל אחד מהם בבחי' "צור גדול" שעל ידו יהי' בנין העיר, הסביבה והמדינה כולה.

ונוסף לזה — בשלב שלאח"ז — יש צורך ב"צור גדול" כפי שמתבטא גם בבנין כפשוטו — בנין גשמי, שכוונתו ועיקרו שיהי' בו הענין הרוחני, שלכן, משתדלים לבנות כמה בנינים ביחד, שבהם יהיו מרוכזים כל הענינים השייכים להפצת המעיינות חוצה.

כח. אך לדאבוננו, למרות שזירזו בנוגע לכמה מקומות שיתחילו לעסוק בכך, הנה ממקום אחד הודיעו בשורה טובה שהניחו את היסודות (כלשון המדרש הנ"ל), ועתה צריכים להתחיל לבנות את הבנין; ממקום שני — בטלנים יותר — הגיעה ידיעה שכבר נתקבלה "תכנית" מהמהנדס... ובמשך הזמן יומשך מעולם הכתיבה לעולם המעשה; ואילו הבטלנים היותר גדולים — לעת עתה קיבלו את השאלה (מה נעשה בנוגע להבנינים), ומתיישבים בדעתם מה צריכים להשיב על השאלה...

אמנם, ישנם ב' מקומות שבהם הצליחו להביא את הדבר לידי פועל — ע"י קניית בנין בפועל ממש, ובמקום שני ע"י בניית בנין בפועל ממש — שאכן נעשה בנין מרכזי (בנין גשמי) עבור הפעילות דהפצת המעיינות חוצה,

ובעזר השם, וכאשר אלו הנמצאים שם לא יתעצלו, אזי יקויים אצלם "יגעת ומצאת"¹⁹ — שיתוספו שם עוד שני מרכזים, בנינים גשמיים כפשוטם, עבור הפצת המעיינות, ומן הסתם, הנה בדרך אור חוזר יתרבה כמה פעמים ככה בעניני הפצת המעיינות עד למעלה מעלה.

כלומר: אע"פ שנתבאר לעיל (ס"ה ואילך) שמספיק "פרהסיא" של עשרה מישראל בשביל להגיע ולחדור בכל העולם, מ"מ, כשמדובר אודות חסידים — אין להסתפק בהמשכה להדרגא דמטה מטה, אלא צריכים להשתדל להוסיף ולהרבות יותר ברכה, יותר קדושה ויותר הצלחה, כך, שעשרה מישראל, ואפילו מאה, אלף וריבוא הרי זה עדיין מעט, אלא יש צורך בששים ריבוא נשמות, ולא עוד אלא ששים ריבוא נשמות שהם שרשים, שכל אחד מהם מתחלק לששים ריבוא ניצוצות (כמבואר החשבון בתניא¹⁴⁶ — בהמשך ובסמיכות להביאור¹⁴⁷ אודות המעמד ומצב דימות המשיח, ואופן העבודה שצריכה להיות בעוה"ז בתור הכנה לימות המשיח),

שלכן צריכה להיות ההשתדלות בהפצת המעיינות עד לחוצה יותר ויותר, ובהצלחה.

ולא כמו אותם שוטים שמתעטפים באיצטלא של יראת שמים, ואומרים, שכאשר מוציאים את הבעש"ט לרחוב, אין הבעש"ט מרוצה מכך, אלא צריכים להשאירו סגור בספר ולהניחו ע"ג מדף גבוה, ומי שעדיין אינו מקיים כל תרי"ג המצוות עם כל דקדוקי סופרים, אסור לו, ח"ו, לדעת אודות הבעש"ט!...

שיטה כזו היא היפך תורת הבעש"ט (כפי שנתבארה בארוכה ע"י אדמו"ר הזקן¹⁴⁸) — שהנהגתו היתה לבוא לאנשים פשוטים, שנמצאים במצור ובמצוק מצד ענינים גשמיים, ובמילא, אין זה פלא אם הם "נדחים" ו"אובדים" ב"ארץ אשור" או ב"ארץ מצרים"¹⁴⁹, ודוקא בשבילם התהלך הבעש"ט ברחובות ובשווקים, ושם נתגלה בכל תוקף עוזה (כמבואר בארוכה בכמה סיפורים), ופעל לעשות מהם "מצוקי ארץ"¹⁵⁰, צורים גדולים, שעליהם יעמוד בנין המדינה כולה.

כיצד נעשה הענין ד"יפוצו", ומהי ההוכחה שאכן נעשה הענין ד"יפוצו" — כאשר המעיינות מגיעים ונשמעים ("עס הערט זיך אָן") ב"חוצה";

אבל אם סוגרים זאת בתוך הספר — הרי זה היפך כוונת הבעש"ט, והיפך כוונת התורה, ובמילא הרי זה היפך כוונת הקב"ה, שרצונו שתהי' לו ית' דירה בתחתונים, ודוקא בעוה"ז הגשמי, שרובו ככולו רע, ונקרא עולם הקליפות, והרשעים גוברים בו (כמ"ש בעץ חיים¹⁵¹ והובא בתניא¹⁵²) — שם צריך להפיץ רזין דרזין דאורייתא, ושם פועלים שתהי' "אתהפכא חשוכא לנהורא"¹⁵³, שעיי"ז "אסתלק יקרא דקוב"ה"¹⁵⁴ באופן שנעשה לו ית' דירה בתחתונים.

כט. ולכן, יש להביע "יישר כח" בנוגע לב' המקומות הנ"ל שבהם בא הבנין לידי פועל ממש, ומהם יראו וכן יעשו בכל המקומות, כולל גם כאן בניו-יאָרק — שסוכ"ס "זאָל מען זיך כאַפן צום שכל"

148) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תנ.

149) ישע"י כז, יג.

150) שמואל"א ב, ח — הובא בשמו"ר

151) שמ"ב ספ"ד.

152) ספ"ו. פכ"ד.

153) ראה זח"א ד, א. הובא בתניא ספ"י.

154) ראה זח"ב קכח, ב. הובא בתניא

שיהי' "בנין" באופן ד"הרחב פיך ואמלאהו", הן בית-הכנסת לתפלה, והן מקום לעריכת התוועדות,

ולא יצטרכו לערוך "גלות"... ולהשיג מקום בשכירות¹⁵⁵, שכן, אע"פ שגם מקום שכור נחשב כבעלותו של השוכר, הרי זה שלא בדומה כמו שנמצאים בד' אמות שלנו ("אין די אייגענע ד' אמות"),

ואין להאריך בדבר המבהיל — לא רק דבר המצער — בהבהלה גדולה ביותר:

לאחרי עשר שנים, חמש עשרה שנה, ועשרים שנה — הנה בכפר-חב"ד יש מקום לערוך התוועדות עבור חמשת אלפים יהודים, ואילו במקום שבו הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר במשך עשר שנים, ומסר נפשו כו' — הנה כאשר ניתוסף יותר ממספר מסויים, אזי יש צורך ב"מסירת נפש" להתרוצץ ברחבי העיר ולחפש אם ניתן למצוא מקום שבו יסכימו "לרחם" ולהכניס יהודים כדי לומר בפניהם פתגם של הרבי והוראה שלו... אמנם, כל זה שייך להעבר...

ויהי רצון, שכיון שעתידיה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות¹⁵⁶, תגיע הרחבות של כפר חב"ד (מבלי שיגרע אצלם) לארצות-הברית... שגם כאן יהי' מקום לתפלה עבור חמשת אלפים יהודים, ומקום לערוך התוועדות עבור חמשת אלפים יהודים, ומקום ללמוד תורה, נגלה וחסידות, עבור חמשת אלפים יהודים, ואח"כ עשרת אלפים, ועד לששים ריבוא מישראל שהם נשמות כלליות שמהם נמשכים ריבוי נשמות פרטיות (כנ"ל סכ"ח).

וכל התירוצים שחושב כל אחד שענין זה אינו שייך אליו אלא לפלוני וכו' — הרי זה ע"ד שמצינו בנוגע להענינים שבגללם נחרב ביהמ"ק, רח"ל, לפני ריבוי שנים, ואעפ"כ אמרו רז"ל¹⁵⁷ "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו מעלין עליו כאילו הוא חחריבו!"

ויהי"ר שבקרוב ממש ישלח הקב"ה את משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, ואז לא יהי' צורך בעבודת בשר ודם שיעמיד בית-מקדש לתפלה, בית-מקדש ללימוד התורה ובית-מקדש ללימוד פנימיות התורה — כיון

¹⁵⁶ ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.
¹⁵⁷ ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תהלים קלז, ז.

¹⁵⁵ ביומי דפגרא, כאשר הי' מגיע קהל רב להתוועדות, ובית-הכנסת הי' צר מהכיל את כל הקהל — היו שוכרים "אולם" עבור התוועדות (המז"ז).
¹⁵⁶ ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.
¹⁵⁷ ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תהלים קלז, ז.

שיהי' בנין בידי שמים, שהוא כבר "בנוי ומשוכלל", ו"יגלה ויבוא משמים"¹⁵⁸, וימשך למטה מעשרה טפחים.

ועד אז — יצטרכו מסתמא להטלטל ("וואַלגערן זיך") ב"אולמות" ("האַל'ס")...

ויעזור השי"ת שיהי' זה לשעה קלה ביותר, כך, שעד מחר בבוקר יוכלו להמשיך להתוועד יחדיו באופן של הרחבה — "הרחב פיך ואמלאהו" — לא רק בדברי תורה, אלא גם בגשמיות, בבנינים גשמיים כפשוטם.

ובנוגע לעניננו:

לאחרי דברי הצער, שאינם שייכים לאף אחד, וכו' וכו',

— ותיכף אצטרך להתבונן בעצמי ("קוקן אויף זיך")... כמאמר הבעש"ט¹⁵⁹ שכאשר רואים חסרון אצל הזולת הרי זה סימן שהחסרון הוא אצלו, ובנדוד: אילו לא הי' אצלי הצמצום ("די פאַרקוועטשקייט"), לא הי' הדבר בא בהתרחבות אצל אחרים; אילו היתה אצלי הרחבה, הרי מזמן היתה כל ניו-יארק בבחינת ביהמ"ק השלישי... וא"כ, הרי זו אשמתי... ובגללי סובל כל הקהל, יחד עם כל הנשים הצדקניות והבנות הצדקניות עם הטף ("די פיצלאַך קינדער") התלויים בהם —

ירחם השי"ת עלי ועליכם, בתוככי כלל ישראל, ומתוך שמחה ומנוחה וטוב לבב יביא את משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, יחד עם ה"בית גדול"¹⁶⁰ — ככל הפירושים בגמרא¹⁶¹: "מקום שמגדלין בו תורה" (בית-המדרש) ו"מקום שמגדלין בו תפלה" (בית-הכנסת), ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁶² — ביתו הפרטי של כל אחד מישראל, שגם הוא יהי' "בית גדול"¹⁶³.

* * *

ל. [לאחרי שניגנו "ופרצת", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

כיון שאוחזים כבר ב"ופרצת",

והרי המנהג בשנים האחרונות¹⁶⁴ שבהתוועדות ד"ב תמוז עורכים

(161) מגילה כז, רע"א.

(162) שבת סג, א. וש"נ.

(163) חסר סיום השיחה (המור"ל).

(164) ראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד

סל"ב (תור"מ חכ"ו ע' 121 ואילך). וש"נ.

(158) פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א.

ועוד.

(159) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ה

ואילך. וש"נ.

(160) מלכים-ב כה, ט.

מגבית [וכנהוג שהמגבית שנערכת בהתוועדות היא באופן של צדקה בחשאי] עבור המוסדות הנקראים על שמו של בעל הגאולה, שנמצאים בכל קצוי תבל, הן בארץ הקודש והן בחוץ לארץ, יתן כל אחד כפי נדבת לבו, ובאופן ד"ופרצת",

ובודאי יקיים הקב"ה הבטחתו — "עשר בשביל שתתעשר" ¹⁶⁵, שיתוסף אצל כל אחד כמה פעמים ככה,

וכמדובר בהמאמרים ¹⁶⁶, שההוספה כמה פעמים ככה אינה ענין שבערך, אלא, כיון שזוהי הוספה בכמות שבאה מהקב"ה, אזי האיכות שבזה היא שלא בערך.

וע"ד שכאשר ניתוסף עשירי לתשעה מישראל, שאין זו הוספת חלק תשיעי מהמספר שלפנ"ז, אלא עי"ז נעשה דבר חדש שלא בערך, שכובש את כל העולם, שלכן הרי זה ענין של "פרהסיא" במילואו ובשלימותו (כנ"ל ס"ה ואילך).

ועד"ז בכל המצוות, ובפרט במצות צדקה, ש"כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול" ¹⁶⁷ — שהפרוטה שבאה בהוספה על הסכום שלפנ"ז, עם היותה כנוס על גבי הענק ¹⁶⁸, הרי בינתיים פועלת היא ענין של גדלות, ומגעת בעולם נעלה יותר.

ועד"ז בנוגע לעניני צדקה דמגבית זו — שכל פרוטה ופרוטה שיוסיפו על כו"כ פרוטות שלפנ"ז תפעל את ה"חשבון גדול",

ולהעיר מהמבואר בדרושי חסידות ¹⁶⁹ בפירוש "גדול", ד"גדול הוי' ומהולל מאד", שבשביל זה יש צורך ב"עיר אלקינו" ¹⁷⁰, והרי זהו גם ענין הצדקה שנעשית מענינים גשמיים.

מסתמא יחלקו פתקאות כדי שכל הרוצים יוכלו לרשום שמותיהם בצירוף שם האם, כדי להזכירם על הציון של בעל הגאולה,

ויצרפו את נדבת לבם — על אתר, או שיקחו על עצמם התחייבות ויפרעו אותה בהקדם, כפי שאדמו"ר הזקן מאריך באגה"ק ¹⁷¹ בהדגשת מעלת הזרירות בנוגע לענין הצדקה.

(168) ראה בהנסמן בשיחת י"ב תמוז תשי"ז סל"ז (תו"מ ח"כ ס"ע 138).
 (169) ראה יהל אור עה"פ (ע' קעט ואילך).
 לקו"ש ח"ט ע' 157 ואילך. וש"נ.
 (170) תהלים מח, ב.
 (171) סכ"א.

(165) שבת קיט, א. וש"נ.
 (166) ראה ד"ה פזר נתן תשח"י (תו"מ חכ"א ע' 250 ואילך).
 (167) ב"ב ט, ריש ע"ב. וראה תניא אגה"ק ס"ל.

והכלל בזה — שכל המוסף מוסיפין לו, ובתוספתו של הקב"ה
שהיא מרובה על העיקר¹⁷².

* * *

לא. דובר לעיל (בהמאמר¹⁴¹) אודות הענין ד"מראש צורים אראנו
ומגבעות אשורנו", כדאיתא במדרש¹⁷³ שקאי על האבות והאמהות.

ונתבאר הענין בעבודה, שהעבודה שנקראת בשם "גבעות" אין בה
הגבהה ותוקף, והיינו, שזוהי אמנם עבודה באהבה ויראה, אבל האהוי"ר
הם בקטנות, דהיינו במדידה והגבלה, ולא כמו "הרים" שהם בהתנשאות
למעלה, עד להררי א"ק, ובפרט "ראש צורים", על הפסגה ("אויפן שפיץ"),
דהיינו בשרשו ומקורו, שהו"ע המדות כפי שהם למעלה ממדידה והגבלה.
אמנם, אע"פ שבחי" ראש צורים" היא עבודה נעלית, מ"מ, התכלית
היא העבודה בחיי היום-יום, והרי אי אפשר לעמוד בתמידות בתנועה של
מסירת נפש, אלא יש צורך בעבודה מסודרת, שבשכילה יש לנצל את
השכל, הבנה והשגה.

וזהו אופן העבודה ד"גבעות" — שמורה על המדידה וההגבלה
שע"פ השכל, הבנה והשגה, אלא, שזהו שכל והבנה והשגה דקדושה, ובא
לאחרי היסוד ד"מראש צורים", שהו"ע העבודה דמס"נ, וכפי סיפר כ"ק
מו"ח אדמו"ר שצריך להיות "אזוי און ניט אַנדערש" (כנ"ל ס"ט).

ובתוספת הדגשה בזה — שמילוי רצון העליון הוא דוקא ע"י
"המעשה הוא העיקר"¹⁷⁴, במצוות מעשיות בפועל, וזהו "מגבעות
אשורנו", שדוקא "מגבעות", נעשה "אשורנו" — לעצמות ומהות —
מקורב, כיון שעיי"ז נתמלא רצון העליון.

לב. ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע להמשל שבדבר ש"מראש
צורים" ו"מגבעות" קאי על האבות והאמהות:

הענין של "עזר כנגדו"¹⁷⁵ — שזהו תפקידם של נשי ובנות ישראל
הצדקניות — להביא בפועל את כל הענינים הקשורים עם מילוי צרכי
האדם, והיינו, שהבעל מביא כסף הביתה, ותפקידה של האשה הוא
לרכוש בכסף את כל הדרוש לאכילה ושת"י וכל שאר צרכי האדם.
וכמו בגשמיות, כך גם בענינים רוחניים — כפי שכותב כ"ק מו"ח

(174) אבות פ"א מ"ז.

(175) בראשית ב, יח. וראה יבמות סג, א.

(172) ראה ב"ר פס"א, ד.

(173) במדבר"ר פ"כ, יט. ועוד.

אדמו"ר במכתבו הידוע¹⁷⁶, שהענינים היותר גדולים נמסרו בידן ולאמינותן של הנשים, החל מהענין דטהרת המשפחה — שזהו עוד קודם לידת הבנים והבנות — שסומכים לגמרי על האשה, כמ"ש¹⁷⁷ "וספרה לה", וכמו"כ לאחרי לידת הבנים והבנות, הרי החינוך שלהם בשנים הראשונות מוטל לגמרי בידי האשה, ובפרט כפי שנקבע בארצות-הברית, שכן הוא אפילו בשנים שלאח"ז, שהרי הבעל עסוק בעניני העולם מחוץ לביתו, ואילו בנוגע לכל הענינים שבבית פנימה, כולל גם חינוך הבנים והבנות, ביכלתו לומר רק בכללות, ואילו בפרטיות — כפי שהענינים באים בפועל — הרי זה תלוי בעקרת הבית, "מגבעות אשורנו"¹⁷⁸.

וביחד עם מסירת התפקיד — נותן הקב"ה גם את הכחות למלא את התפקיד.

והענין בזה — שכל אחת מנשי ובנות ישראל נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, והרי אין זה רק מליצה, אלא, כשם שמצינו גבי האבות, "אין קורין אבות אלא לשלשה"¹⁷⁹, ש"בחי" האבות צריך להיות בכל אדם¹⁸⁰, היינו, שאצל כל אחד מישראל ישנם המדות של אברהם יצחק ויעקב, כמו"כ בנוגע לאמהות, "אין קורין אמהות אלא לארבע"¹⁷⁹, שאצל כל אחת מנשי ישראל ישנם המדות של שרה רבקה רחל ולאה (כמבואר ענינם בארוכה), ובכללות — שיעמידו בית בישראל, בית שעליו תאמר תורה "בנתה ביתה"¹⁸¹, שזהו ענין של בנין, ולא להיפך ח"ו.

ואז נעשה הענין ד"נקבה תסובב גבר"¹⁸² — שהיא מוסיפה כח וחיות בעבודתו של הגבר בעניניו הוא, וכמדובר בהתוועדות שלפנ"ז¹⁸³, שהגיע הזמן שהנשים תזרזנה את האנשים בלימוד שיעורי תורה ובנתנית הצדקה, ועד"ז בשאר ענינים ששייכים לכאורה להבעל והאב בלבד, ועאכו"כ בנוגע לענינים המשותפים, כמו חינוך הילדים, שזהו ענין משותף להאב והאם, שכן, אע"פ שהחינוך ע"פ התורה מגיל שש שנים ומעלה מוטל לגמרי על אחריות האב¹⁸⁴, הרי האשה היא "עזר כנגדו" גם בענין זה.

(176) נעתק ב"היום יום" כו אדר שני.
 וראה גם מכתב כ"ה אייר שנה זו (אג"ק חי"ט ס"ע שיג).
 (177) מצורע טו, כח. וראה כתובות עב, א.
 (178) ראה גם לעיל ע' 64. וש"נ.
 (179) ברכות טז, ב.
 (180) תו"א ר"פ וארא.
 (181) משלי יד, א.
 (182) ירמ' לא, כא.
 (183) שיחת ש"פ נשא, ט' סיון ס"א (לעיל ע' 137 ואילך).
 (184) ראה אנציק' תלמודית ערך חנוך ס"ב"ג (כרך טז ע' קסה ואילך). וש"נ.

לג. המורם מהאמור:

הענין ד"מגבעות אשורנו" כפשוטו ("אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁶²) קאי על ארבע האמהות,

ונמסר אח"כ לכל אחת ואחת מנשי ובנות ישראל — שתמלאנה את תפקידן לבנות בית באופן שהקב"ה יוכל לומר "כאן אני קובע את המדינה", מבלי להתיירא מפני ה"מים רבים" של עוה"ז ושל הגוף ונפש הבהמית,

וכיון שבונים מדינה עבור מלך מלכי המלכים הקב"ה, הרי זו מדינה שיש בה כל טוב רוחני וכל טוב גשמי.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ה"בינוני", ו"אבינו מלכנו"].

* * *

לד. דובר לעיל (סכ"ז) שכ"ק מו"ח אדמו"ר שלח יחידים לכל מיני מקומות, כדי שכל אחד מהם יהי "צור גדול" במקומו, שממנו יוכל להיבנות כל המקום או המדינה כולה.

וביחד עם זה היתה ההנהגה לשלוח (לא להתיישבות, אלא) גם לביקור בלבד — שזהו הסדר שהנהיג כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸⁵ לשלוח שלוחים בימות הקיץ לבקר בריבוי מקומות של מושבות בני"י, שכן, בעת הביקור זורעים דברי-התעוררות, דברי-תורה או מעשה טוב, שמזה תהי' אח"כ צמיחת תבואה או אילן עושה פירות — יותר מוקדם או יותר מאוחר, ועד לשיעור של תמר או חרוב שצמיחתו יכולה להימשך עד שבעים שנה¹⁸⁶; אבל ברור הדבר שתהי' צמיחת פירות.

לה. ובפרטיות יותר:

ידוע בשם הבעש"ט "שנתפזרו ישראל בכל מקומות הארץ .. וגם מה שתועים בדרך להלך בעיירות הוא כדי לטהר ארץ העמים כו" (כפי שנדפס בהוספות להוצאה האחרונה של הלקוטי תורה¹⁸⁷). ועד"ז ידוע הסיפור מהבעש"ט אודות מעיין מים שהמתין כו"כ שנים עד שעבר דרכו יהודי ובירך על מימיו (כפי שכבר נדפס הסיפור בארוכה¹⁸⁸).

ונוסף על ענין זה שיכול להיעשות אפילו בדרך, יש גם פעולה

185) ראה סה"ש תש"ט ע' 324, ובהערה ושי"נ.
 61 שם. וראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד (187) יח, ב. וראה כש"ט בהוספות סקס"ד. ושי"נ.
 186) ראה זח"ג טז, א ובנצו"ז אות ד.
 187) ראה סה"ש תש"ט ע' 324, ובהערה ושי"נ.
 188) לקו"ד ח"ד תקפד, א ואילך.

שנעשית בשעה שבאים למקום ומתעכבים בו יותר מאשר בעת ההליכה בדרך — באופן של עמידה, אפילו אם העמידה היא רק "מערב עד בוקר . . . או יומם ולילה" (ע"ד שמצינו גבי המשכן)¹⁸⁹, שכן, משך הזמן שנמצאים שם, גם אם הוא זמן מועט, הרי כיון שזהו"ע של שליחות דהקב"ה בענין של תומ"צ, הנה "מצוותי" אחשבי"¹⁹⁰ להיות ענין של קביעות¹⁹¹, וקבוע (לא רק דרבנן, אלא) דאורייתא, שלא בטיל¹⁹², וכיון שאינו בטל, הרי הפעולה היא באופן שסוכ"ס תהי' צמיחה של פירות ופירי פירות עד סוף כל העולם¹⁹³ — כפירוש החסידות¹⁹², שעושים סוף וגבול להעלם והסתר שהי' במקום ההוא.

וזוהי בכללות הנקודה התיכונה של נסיעת השלוחים, תלמידים ואברכים, במשך ימות הקיץ, כדי לזרוע רוחניות¹⁹⁴ בכל מקום שמבקרים (נוסף על הענינים שנעשים דרך הילוכם, כתורת הבעש"ט הנ"ל), ולפעמים הרי הם לא רק זורעים, אלא גם רואים פרי טוב בעמלם, אם בביקור זה עצמו, או כאשר באים לבקר בשנה הבאה, "כעת חיי", ורואים ש"לשרה בן"¹⁹⁵ — שנולדו בנים למקום, ילדים או מבוגרים שנעשו בנים לאבינו שבשמים, "בן" שעושה רצון אביו באופן טבעי, ללא צורך שיעוררו אותו על כך.

לו. וכאשר התחלת הנסיעה היא בשיר של נצחון, ומתוך התוועדות של שמחה ותורה — הרי זה מוסיף ברכה והצלחה בכל ענין הנסיעה והחזרה והפעולה במקום הביקור, נוסף על כח המשלח, שזהו הרבי הנשיא, בעל השמחה.

ויה"ר שע"י הנסיעה מתוך התוועדות זו, תהי' תוספת הצלחה מרובה ומפלגה בכל עניני נסיעתם — שיעמידו "צבאות השם",

נוסף על הענין דפדיון שבויים — כפי שדובר בחג השבועות¹⁹⁶ בענין פדיון הניצוץ קדושה שהי' בשבי' שנעשה ע"י אמירת ברכה, ועד"ז כאשר מעוררים יהודי לומר ברכה וכיו"ב, הרי זה לא רק ענין של פדיון שבויים בנוגע לניצוצות הקדושה, אלא עוד זאת, שנעשים בבחי' "טופח

(189) בהעלותך ט, כא.

(190) ראה ביצה כז, ב (בפרש"י ד"ה חלה).

(191) ס"ד (תו"מ חכ"ג ע' 148). וש"נ.

(192) ע"ד לשון חז"ל — כתובות רפ"ט.

זבחים לז, ב. ועוד.

(193) ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 80.

(194) וירא יח, יד.

(195) ס"ד (לעיל ע' 121).

(196) ראה ביצה כז, א. וראה אנציק' תלמודית מע'

אסורו חשובו (כרך ב ס"ע פו ואילך). וש"נ.

(191) ראה עירובין נה, ב. וראה גם סה"ש

תש"א ס"ע 162.

על מנת להטפוח¹⁹⁷, ופועלים על יהודי להיות שומר תומ"צ, ובמילא נעשה גם הוא פודה שבויים, וטופח על מנת להטפוח, להעמיד עוד יהודים לומדי תורה ומקיימי מצוות.

וכאמור, שכל זה יהי' בהצלחה מופלגה,

ובקרוב ממש יוכלו לומר — מתוך ישות דקדושה, ללא פניות ונגיעות — ראו גידולים שגידלנו, ולצאת לקראת משיח עם ניצוצות הקדושה שהיו בשבי' ונגאלו בגאולה הפרטית, שממהרת ומקרבת וממשיכה ומגלה למטה מעשרה טפחים את הגאולה הכללית והאמיתית והשלימה ע"י מלכא משיחא.

[ואח"כ אמר:]

כל הנוסעים יאמרו "לחיים", יחד עם שיר של נצחון, ובכך תהי' התחלת הנסיעה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "דרכך אלקינו", "צמאה לך נפשי", ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — ג"פ), "ניע זשוריצי כלִאָפִּצִי"].

* * *

לז. כדי שתהי' החתימה מעין הפתיחה — יש להוסיף בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ד ואילך) אודות דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, בנוגע לשמחת התורה, שמחת בני תורה, ושמחת הצלת התורה: בשיחה הנ"ל אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שמצד הנשמות, אי אפשר לחלק בין נשמה של בן-תורה לשאר נשמות, ובלשון רבינו הזקן בתניא¹⁹⁸: "כולן מתאימות ואב א' לכולנה".

והוסיף לבאר, שאף שלכאורה קשה לומר שכולם שוים, מגדול בישראל וגדול בתורה עד לבעל עגלה פשוט,

— ויש להוסיף בתור מאמר המוסגר, שנת"ל (סט"ז) שגם אצל בני-תורה גופא יש חילוקים, דכיון שנקראים "בני תורה", הרי מובן, שכשם שבתורה יש חילוקים: פשט רמז דרוש וסוד, ובכל אחד מהם יש ששים ריבוא פירושים וכו'¹⁹⁹, הנה בהתאם לכך נעשים חילוקים גם אצל בני תורה —

198 רפל"ב.

197 לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב.

199 שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ

ועוד.

אך הענין הוא — שכל נשמה יש לה תפקיד ושליחות שבשביל זה ירדה מלמעלה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²⁰⁰, וכיון שתפקיד זה יש לה בתור שליחות מהקב"ה, הנה מצד כח המשלח אצל כל הנשמות, שוים כולם, כי המשלח הוא הקב"ה שאצלו לא שייך חילוקים. עד כאן דברי הרב.

לח. ויש להוסיף בזה תוספת ביאור:

בהמשך המאמרים של אדמו"ר מהר"ש²⁰¹ בענין "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"²⁰², הובאה הקושיא הידועה, שע"פ מארז"ל הנ"ל, נמצא, שהשכר שבעוה"ב הוא פחות מהעבודה שבעוה"ז.

והנקודה התיכונה של הביאור היא — שהשכר דחיי עוה"ב הוא שכר נעלה ביותר, אבל, ענינו של שכר זה שבו מתבטא תענוג המקבלים, תענוג הנבראים; ואילו בהתשובה ומעשים טובים שבעוה"ז מתבטא הנח"ר של המשפיע, הקב"ה, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"⁶⁵. וכיון שאין ערוך בין הבורא אל הנבראים, לכן, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז (תענוג בורא) מכל חיי העוה"ב (תענוג נברא). ומזה מובן גם בעניננו:

החילוקים שבין בני"ש שכל אחד מחולק מחבירו, הן מפני ש"אין דיעותיהם שוות"²⁰³, והן מפני שאין שרשם ומקורם בתורה שוה, שהרי יש ששים ריבוא אותיות לתורה, וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה²⁰⁴, ובלשון רבינו הזקן בתניא²⁰⁵: "כפי יכולת השגתו (בפרד"ס התורה) ושרש נפשו למעלה" — הנה חילוקים אלו הם מצד סדר השתלשלות העולמות והנבראים, או מצד סדר השתלשלות דקדושה שלמעלה מסדר השתלשלות העולמות;

ואילו ההשתוות שלהם, ש"כולן מתאימות" — הרי זה מצד כח המשלח, כח הבורא, הקב"ה, עצמות ומהות, שאצלו לא שייך ענין של התחלקות, שהרי הוא וכל עניניו הם חד²⁰⁶.

(202) אבות פ"ד מ"ז.

(203) ראה ברכות שבהערה 45. ועוד.

(204) ראה תו"מ חכ"ז ס"ע 24. וש"נ.

(205) רפ"ד.

(206) ראה תניא שעהייהו"א פ"ח.

בשער רוח"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג (קח, ב). לקוטי מהר"ח שבסוף שער מאמרי רו"ל להאר"ז ל.

(200) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

(201) המשך וככה תרל"ז פ"ט ואילך

(סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תה ואילך).

ונמצא, שההשתוות שמצד כח המשלח היא שלא בערך גדולה ונעלית יותר בכל הפרטים מאשר ההתחלקות שמצד מציאותם הם — ע"ד המעלה ש"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב".

לט. ומזה מוכן גם בנוגע לעבודה דהפצת המעיינות חוצה:

כאשר צריכים להתעסק ולפעול עם הזולת שהוא בבחינת "חוצה" (ועד"ז בנוגע לה"חוצה" שבעצמו), הרי יתכן שאומד והערכת תכונות נפשו של הזולת — שזהו דבר המוכרח כדי לידע כיצד לדבר עמו אודות ענין של תורה ומצוות ופנימיות התורה — ימעט או ישנה באופן הגישה וההתמסרות ("צוגעטרָאָגנקייט") שבה תהי' ההתעסקות עם הזולת.

אבל כאשר יהי' חקוק בזכרונו שיש בו כח המשלח, שמצד זה שוים כל בני"ז, כיון שבכל אחד ואחת מהם יש "חלק אלקה ממעל ממש"²⁰⁷, שזהו"ע שאין בו חילוקים, והוא שלא בערך נעלה יותר מכל כחותיו הגלויים, ואפילו כחותיו הנעלמים — הרי זה יעורר אצלו תשוקה גדולה ומרץ הכי גדול לפעול עמו את העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה", בהחוצה של הזולת,

ובמילא יסייע הדבר לפעול זאת גם בהחוצה של עצמו, שהו"ע שלשת הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, שהם לבושים שמחוץ להנשמה, ועד"ז כחות הנפש שלמטה מכח החכמה, שהם כחות חיצוניים לגבי כח החכמה (שהוא אמיתית פנימיות הכחות), ובכללות יותר — לגבי עצם הנפש,

וביחד — עם החוצה של הזולת והחוצה של עצמו — ימלא סוכ"ס את השליחות של המשלח, בכח המשלח,

ואז תקויים ההבטחה ששמע הבעש"ט ממשח²⁰⁸, ומסרה לתלמידיו ולדורותיו אחריו עד לדורנו זה — שכאשר "יפוצו מעינותיך חוצה", אזי קא אתי מלכא משיחא, למטה מעשרה טפחים.

[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".]

208) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

207) תניא רפ"ב.